

Η Υγεία στην παγίδα της νεοφιλελεύθερης διαχείρισης

της Αθανασίας Δέτσικα*

«Θα ήθελα να ξεκαθαρίσω επίσης, και αυτό θέλω να καταστεί σαφές, ότι είναι άλλο το δημόσιο σύστημα υγείας και άλλο κρατικό σύστημα υγείας. Να δώσω ένα παράδειγμα: σε μια σοσιαλιστική χώρα, τη Σουηδία, το νοσοκομείο Καρολίνσκα. Είναι ένα νοσοκομείο πρότυπο, το οποίο παρέχει εξαιρετικές υπηρεσίες υγείας, δωρεάν υπηρεσίες υγείας προς τους πολίτες της χώρας αυτής.

Είναι δημόσιο νοσοκομείο, αλλά δεν είναι ένα κρατικό νοσοκομείο.»

Βασίλειος Κικίλιας, Υπουργός Υγείας

Η νεόκοπη κυβέρνηση, από την προεκλογική περίοδο ακόμα, έχει κάνει ξεκάθαρες τις προθέσεις της: θα παραμείνει όσο καιρό χρειάζεται στην εξουσία, χρησιμοποιώντας υπέρμετρη κρατική βία αν απαιτείται, μέχρι να καταφέρει να υλοποιήσει εκείνες τις πολιτικές που θα μεταρρυθμίσουν τους θεσμούς και τις ποικίλες πτυχές της καθημερινής μας ζωής σε μια εντελώς νέα κατεύθυνση. Έτσι ώστε, μέχρι το τέλος της θητείας της, να μπορεί να το διαλαλήσει υπερήφανα: υπήρξε η πρώτη πραγματικά νεοφιλελεύθερη δεξιά κυβέρνηση στην Ελλάδα.

Εν αρχή

Οι προβληματικές στην υγεία δεν ξεκινούν προφανώς από την εκλογή της νέας κυβέρνησης, ούτε αυτό πρόκειται για ένα κείμενο το οποίο θα προσπαθήσει να κάνει ανασκόπηση όλων των ελλείψεων και των προβλημάτων που υπάρχουν. Αναφορικά όμως με αυτά, την τελευταία δεκαετία το ΕΣΥ «πάσχει», βασικά, από τεράστιες ελλείψεις μόνιμου προσωπικού και φαρμακοτεχνικών υλικών. Οι εθνικές δεσμεύσεις, εξαιτίας της υπογραφής των

μνημονίων, επέβαλαν το μέτρο 5 προς 1, δηλαδή για κάθε 5 εργαζομένους στο δημόσιο τομέα που αποχωρούν να προσλαμβάνεται ένας, το οποίο αναπόφευκτα οδήγησε στην ερήμωση των κλινικών, των επειγόντων και των εργαστηρίων από προσωπικό. Ταυτόχρονα, η μειωμένη χρηματοδότηση οδήγησε σε έλλειψη βασικών φαρμάκων και υλικών στην καθημερινότητα των νοσοκομείων, τα οποία απλά έμαθαν να ανταπεξέρχονται χωρίς όσα κάθε φορά τους έλειπαν. Η ανανέωση του εξοπλισμού, η ανακαίνιση των νοσοκομείων και η αγορά οχημάτων για το ΕΚΑΒ συχνά καλύφθηκαν από δωρεές ιδιωτών.

Η κατάσταση αυτή σαφώς και είχε ως αποτέλεσμα τη στροφή των πολιτών προς τις ιδιωτικές εταιρείες ασφάλισης και παροχής υπηρεσιών – κυρίως στον τομέα της πρόληψης, των απεικονιστικών εξετάσεων κτλ.

Έτσι, το κενό μεταξύ των αναγκών υγείας του πληθυσμού και των δυνατοτήτων κάλυψής τους από το ΕΣΥ σταδιακά διογκώθηκε, καθώς, συν τοις άλλοις, η δυνατότητα κάλυψης του κόστους της ιατροφαρμακευτικής φροντίδας με ίδιους πόρους από την πλευρά των πολιτών –όπως συνέβαινε για πολλά χρόνια– εξαντλήθηκε εξαιτίας της δραματικής μείωσης των ατομικών και οικογενειακών εισοδημάτων. [1]

Η κυβέρνηση του Κυριάκου Μητσοτάκη μπορεί να επιθυμεί να αναδιοργανώσει το ΕΣΥ με βάση τις αρχές του λεγόμενου νέου δημόσιου μάνατζμεντ, έτσι ώστε ως προς τη δομή και τους κανόνες λειτουργίας του να προσιδιάζει περισσότερο σε ιδιωτική εταιρεία με την υιοθέτηση και της αντίστοιχης κουλτούρας (αντιμετωπίζοντας δηλαδή τους ασθενείς ως καταναλωτές υπηρεσιών), αφήνοντας μας ολίγον τι ανατριχιασμένες, αλλά και η προηγούμενη κυβέρνηση στάθηκε ανίκανη να βελτιώσει την κατάσταση στην υγεία. Η βασική της στρατηγική, όπως και στους περισσότερους τομείς, ήταν η μετριοπαθής διαχείριση των τεράστιων προβλημάτων και ελλείψεων, κυρίως με προσλήψεις επικουρικού προσωπικού με ιδιωτικές συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου μέσω ΕΣΠΑ, και η κάλυψη μόνο των πραγματικά

επειγουσών αναγκών σε υλικά και φάρμακα. Ίσως η μοναδική πράξη που μπορούμε να της αναγνωρίσουμε ότι ήταν προς την κατεύθυνση ανακούφισης των πιο αδύναμων συμπολιτών μας είναι πιθανότατα ο νόμος ν.4368/2016, ο οποίος εξασφαλίζει την πρόσβαση όλων των ανασφάλιστων πολιτών στην υγεία.

Back to the future

Η είδηση ότι η ιδιωτικοποίηση των δημόσιων νοσοκομείων ξεκινά από το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων μπορεί να μην πήρε τις διαστάσεις τις οποίες θα έπρεπε την προηγούμενη εβδομάδα, [2] όμως δεν μας προκαλεί την παραμικρή εντύπωση. Βρίσκεται, μάλιστα, σε απόλυτη σύμπνοια με την πρόταση του Πανελληνίου Ιατρικού Συλλόγου (ΠΙΣ) να μετατραπούν τα δημόσια νοσοκομεία από πρόσωπα δημοσίου δικαίου σε πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου. Ο υπουργός Υγείας Βασίλης Κικίλιας απαντώντας στη σχετική ερώτηση που του τέθηκε στη Βουλή την προηγούμενη εβδομάδα, αρνήθηκε ότι υπάρχει σχέδιο να δεσμευτούν όσες κλίνες του νοσοκομείου χρειαστεί για να τις αξιοποιήσουν ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες, και ουσιαστικά άδειασε τον διοικητή της 6ης ΥΠΕ (η χώρα χωρίζεται σε 7 μεγάλες υγειονομικές περιφέρειες, τις ΥΠΕ, οι υπεύθυνοι των οποίων ορίζονται από την εκάστοτε κυβέρνηση). Κατά την άρνηση του όμως για την παραχώρηση τμημάτων του δεύτερου μεγαλύτερου νοσοκομείου της χώρας σε ιδιώτες για τουρισμό υγείας, ο υπουργός παραδέχτηκε πολύ πιο ωμά τα μεγάλα του σχέδια για το ΕΣΥ:

...θα ήθελα να ξεκαθαρίσω επίσης, και αυτό θέλω να καταστεί σαφές, ότι είναι άλλο το δημόσιο σύστημα υγείας και άλλο κρατικό σύστημα υγείας. Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι μπορεί, όπως κάνουν ήδη τα νοσοκομεία μας και κάνει ο ΕΟΠΥΥ, να παίρνει υπηρεσίες από τον ιδιωτικό τομέα και να δίνει τη δυνατότητα στους γιατρούς μας, στους νοσηλευτές μας, στο διοικητικό προσωπικό να εξυπηρετεί καλύτερα τον κόσμο, πιο ποιοτικά, πιο γρήγορα, ενδεχομένως με τελευταίας τεχνολογίας μηχανήματα κλπ...

Τώρα σε ό,τι έχει να κάνει με τα σχέδια ιδιωτικοποίησης των δημόσιων νοσοκομείων κλπ., νομίζω ότι μετράει και είναι πάρα πολύ σημαντικό αυτό το οποίο λέει η πολιτική ηγεσία. Σέβομαι τον Πανελλήνιο Ιατρικό Σύλλογο. Ο καθένας μπορεί να σέβεται όλα αυτά τα οποία ακούει για την υγεία, αν είναι τεκμηριωμένα, αλλά εγώ δεν μπορώ να σχολιάσω αυτά τα οποία δηλώνει ο ΠΙΣ. Τα ακούω όμως.» [3]

Ο υπουργός δεν έχει κανένα πρόβλημα να παραδεχτεί ότι η ιδέα τα νοσοκομεία να παρέχουν δωρεάν τις υπηρεσίες τους για τους ασφαλισμένους, ενώ οι δομές τους έχουν ιδιωτικοποιηθεί, τον ενδιαφέρει και σαφώς και την σέβεται. (Το αν το σύστημα που οραματίζεται ο Κικίλιας περιλαμβάνει τη δωρεάν περίθαλψη και για τους ανασφάλιστους, θα μπορούσε να απαντηθεί εύκολα αν αναλογιστούμε ότι η παύση έκδοσης ΑΜΚΑ για τους πρόσφυγες ήταν μια από τις πρώτες πράξεις της κυβέρνησης).

Η μετατροπή των νοσοκομείων από πρόσωπα δημοσίου δικαίου σε πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου σημαίνει ένα πράγμα: ότι το κανονιστικό πλαίσιο που ρυθμίζει τη λειτουργία τους θα αλλάξει άρδην.

Ακριβώς όπως οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, θα είναι δυνατόν πλέον τα νοσοκομεία να πωληθούν ολόκληρα σαν μονάδες, να υπάρξουν μέτοχοι και διοικητικά συμβούλια, να εκμισθωθούν τμήματα τους και, στην τελική, να λειτουργήσουν με αποκλειστικό γνώμονα τους κανόνες της ελεύθερης αγοράς και το αγαπημένο όλων των νεοφιλελεύθερων, το κέρδος!

Από τις αρχές του 2019, η Νέα Δημοκρατία παρουσιάζοντας το πρόγραμμα της, σκιαγράφησε και τις προθέσεις της.[4] Σαφείς στόχοι για τη μείωση του καρκίνου, της παιδικής παχυσαρκίας και του καπνίσματος, εκσυγχρονισμός της πρόσβασης στα νοσοκομεία με ηλεκτρονικά ραντεβού και ατομικό φάκελο υγείας, εξατομικευμένες ειδοποιήσεις με SMS για τις εξετάσεις προληπτικού ελέγχου. Υποσχέθηκε επίσης την ανανέωση των συμβάσεων των επικουρικών γιατρών (να σημειώσουμε πως από τις

30/10/2019 οι επικουρικοί γιατροί βρίσκονται για άλλη μια φορά αντιμέτωποι με την απόλυση λόγω λήξης των συμβάσεων τους και δίνουν τον δικό τους αγώνα για να παραμείνουν με μόνιμες συμβάσεις στα νοσοκομεία), στοχευμένες προσλήψεις ειδικευμένων ιατρών και αύξηση του προϋπολογισμού για την ανακαίνιση των κτιρίων.

Συνεχής αξιολόγηση των διοικητών και των εργαζομένων, μάλιστα αναμένεται το έργο των διοικητών να αξιολογείται ανά τρίμηνο, εισαγωγή μάνατζερ για την αξιολόγηση της επίτευξης των στόχων και έναρξη του ιατρικού τουρισμού στην Ελλάδα. Ανάθεση τμήματος των υπηρεσιών υγείας όπως οι αξονικοί και μαγνητικοί τομογράφοι σε ιδιωτικές επιχειρήσεις οι οποίες πρέπει «...να γίνουν πιο ανταγωνιστικές και πιο εξωστρεφείς, να προσφέρουν θέσεις εργασίας και ποιοτικές υπηρεσίες» (Κ.Μητσοτάκης στην παρουσίαση του προγράμματος Υγείας της ΝΔ 23.2.2019). Συνεργασία με τους μεγάλους ιατρικούς ομίλους, καλοί ιδιώτες που θα σώσουν τις υποστελεχωμένες Μονάδες Εντατικής Θεραπείας, οι οποίες κλείνουν τις κλίνες τους την μία μετά την άλλη, ενώ ταυτόχρονα και η υπόσχεση να σταθεί η νέα κυβέρνηση ενάντια στις κομματικές προσλήψεις – όπως έδειξε η πραγματικότητα, 9 μήνες μετά, σχεδόν όλοι οι διοικητές νοσοκομείων που όρισε η ΝΔ είναι μέλη του κόμματος, και οι περισσότεροι μη σχετικοί με τον τομέα της υγείας. Η αλήθεια είναι ότι από την βαλκάνια ψυχή της γράφουσας θα πήγαζε ένα βαθύ γέλιο στην ιδέα ότι SMS υπενθύμισης για προληπτικές εξετάσεις θα σταλούν σε Έλληνες πολίτες και αυτοί θα καταφέρουν όντως να τα διαβάσουν και να θυμηθούν τα ραντεβού τους, αν δεν την έπιανε σύγκρου από τις νεοφιλελεύθερες τομές του προγράμματος της ΝΔ.

Το NHS (National Health Service), ίσως το πιο κοντινό στο δικό μας παράδειγμα εθνικού συστήματος υγείας, έχει ήδη παραχωρήσει σημαντικά τμήματά του στους ιδιώτες. Όπως ακριβώς οι γραμμές των τρένων, τα καλώδια του τηλεφώνου, οι δρόμοι, τα λιμάνια και οτιδήποτε άλλο έχτισε η βρετανική εργατική τάξη και πούλησε με σιδερένια θέληση η Μάργκαρετ θάτσερ από τα τέλη της δεκαετίας του '80. [5]

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στη λογική των μεταρρυθμίσεων του νεοφιλελευθερισμού περιλαμβάνεται πάντοτε και η γραφειοκρατικοποίηση των δομών τις οποίες προσπαθεί να μετασχηματίσει (γραπτή αξιολόγηση, αριθμητικοί στόχοι μείωσης του καρκίνου ή της παχυσαρκίας κτλ.), ταυτόχρονα με τη διείσδυση ανταγωνιστικών λογικών στην υγεία, όπως για παράδειγμα την επιβράβευση με bonus των ιατρών που καταφέρουν να έχουν τους πιο ικανοποιημένους ασθενείς στο λιγότερο δυνατό χρόνο – αλλά όχι και τους πιο υγιείς!

Η κυβέρνηση, λοιπόν, επιδιώκει η κληρονομιά της στο ΕΣΥ να ανοίξει την πόρτα στις ιδιωτικοποιήσεις. Κανείς δεν ξέρει

πραγματικά το μέγεθος των βλέψεων τους. Μπορεί μόνο να υποθέσει ότι θα σταματήσουν εκεί που θα τους αναγκάσουν οι κοινωνικές αντιστάσεις. Μέχρι τώρα κάποιες δηλώσεις στελεχών «ξεφεύγουν», μόνο και μόνο για να διαψευστούν λίγες μέρες μετά, αλλά ο λαός ξέρει και λέει: όπου υπάρχει καπνός, υπάρχει και φωτιά.

*** Η Αθανασία Δέτσικα είναι αγροτική ιατρός.**

1 Βλ. Και τη σχετική έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/state/docs/chp_gr_greece.pdf.

2 <https://thepressproject.gr/apo-to-nosokomio-ioanninon-xekina-i-idiotikopiisi-ton-dimosion-nosokomion/>.

3 ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΒΟΥΛΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΜΗ΄ Παρασκευή 15/11/2019, Απάντηση στην ερώτηση με αριθμό 206/12-11-2019 του Βουλευτή Β2 Δυτικού Τομέα Αθηνών της ΜΕΡΑ25 κ. Κρίτωνα Αρσένη προς τον Υπουργό Υγείας, με θέμα: «Σχέδια ιδιωτικοποίησης των δημόσιων Νοσοκομείων»

4 <https://www.skai.gr/news/world/to-programma-tis-nd-gia-tin-yge-ia-parousiase-o-kyriakos-mitsotakis-v>.

5 <https://tribunemag.co.uk/2019/11/privatisation-is-already-killing-the-nhs>.